

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
«Полілог культур: філологічна та культурологічна освіта в контексті сталого
розвитку» (м. Чернігів, 23–24 квітня 2026 р.)

Волк Т.В.

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
tetanavolk@gmail.com

Хомич Т.Л.

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
vantrans@ukr.net

**ВІДОБРАЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА В РОМАНІ АНДРІЯ СЕМ'ЯНКІВА
«ТАНЦІ З КІСТКАМИ»**

In the paper, social problems, described in the novel “Tantsi z kistkami” (Dances with Bones) by Andrii Semiankiv, are analyzed. The narration is focused on the moral decline of a person under the influence of life difficulties and inner conflicts. The main problems discussed in the book are financial difficulties, addiction, crime, broken relationships and social isolation. These problems influence the main character’s behavior directly. At the same time, it becomes obvious that a person is responsible for their moral choices, even in difficult situations.

У сучасному літературному процесі актуальності набувають твори, у яких відображено не лише особистий досвід людини, а й порушено соціальні проблеми, змушуючи читача замислитися про сучасні виклики. У цьому контексті роман А. Сем'янків «Танці з кістками» є прикладом художнього осмислення суспільних явищ. Автор демонструє причини морального вибору героїв, акцентує на впливові економічних, соціальних і психологічних чинників.

Особливого значення набуває дослідження теми «людини на межі», коли звичайне життя поступово перетворюється на поле для моральних компромісів і деградації. Через образ головного героя й сюжетні лінії письменник показує, як соціальний тиск, матеріальна нестабільність, залежності й міжособистісні конфлікти здатні змінювати особистість, руйнуючи її ціннісні орієнтири.

У переплетенні низки подій в особистісному й соціальному житті героїв сюжет і проблематика роману розкривають тему буття людини «на межі» (звичайне життя, далі – моральна деградація). Розгляд цього аспекту літературного твору дозволяє простежити вплив середовища на поведінку й моральний вибір персонажів (Кичак, 2023, с. 85).

Важливим є й те, що соціальна проблематика тексту здатна викликати ціннісні переживання у свідомості читача: якщо він знаходить у творі питання, що резонують із його власним життям або розширюють світогляд, це підкреслює

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
«Полілог культур: філологічна та культурологічна освіта в контексті сталого
розвитку» (м. Чернігів, 23–24 квітня 2026 р.)**

вагомість відображених у тексті суспільних і моральних явищ (Берегсасі, 2024, с. 11).

У романі є низка соціальних проблем, детально зупинимося на основних.

1. Фінансові труднощі і їхній наслідок.

У творі А. Сем'янківа «Танці з кістками» ця соціальна проблема є найвагомішою, бо дуже сильно впливає на поведінку Северина, змінює його, а також є «каталізатором» для розвитку сюжету. Нестабільне матеріальне становище змушує шукати додаткові джерела доходу, що зрештою призводить до порушення закону й етичних норм професії. Зокрема, Северин, окрім моргу, працює в лікарні, де перевіряє видалені шкірні пухлини на злоякісність. Його колега з лікарні запропонував іноді підробляти висновки, бо за виявлення недоброякісного зразка Донику додатково заплатять, тоді екземпляри надсилатимуть закордон. Складність схеми полягала в тому, що на це треба письмова згода пацієнтів: *Знайшов згоди пацієнтів на лікування й сфотографував підписи* (Сем'янків, 2023, с. 36). Окрім фальсифікації результатів, головний герой удається до підробки підписів. Пізніше Северин починає продавати кістки, а згодом – органи, що є порушенням закону. Цей аспект роману висвітлює соціальну проблему корупції й аморальної поведінки в професійній діяльності, показуючи, як фінансові труднощі й тиск соціального середовища (у випадку Северина це була його цивільна дружина) можуть підштовхувати людину до незаконних дій.

2. Наркотична залежність.

За оцінками експертів Організації Об'єднаних Націй 2018 року наркотичні речовини вживали хоча б одноразово чверть мільярда людей, що складає приблизно 5% дорослого населення світу, тому автор порушує важливе питання – поширення цього явища в суспільстві та вплив на соціальні й професійні взаємини (Бельчіков, 2019, с. 73). Гриша (Григорій Трохименко, прозектор, що працює в підпорядкуванні Северина Романовича) регулярно приймає «دوزи», через свій спосіб життя часто пропускав роботу, але коли все-таки на ній з'являвся, то виконував її добре й навіть з ентузіазмом: *У вільний від роботи час прозектор приторговував травою; ...час від часу Гриша приходив накуреним...; Повіки в нього припухли, а білки очей налилися червоними зірочками судин. «Та він же вбитий» – подумав Доник* (Сем'янків, 2023, с. 44–45). Через цю сюжетну лінію письменник демонструє, як особисті проблеми однієї людини можуть бути негативно відображені на професійному житті інших.

3. Злочин як причина подальших проблем.

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
«Полілог культур: філологічна та культурологічна освіта в контексті сталого
розвитку» (м. Чернігів, 23–24 квітня 2026 р.)**

У певний момент Северин захотів отримати додатковий робочий день, щоб більше заробити. Для цього він мав попросити його в лікаря, чоловік відмовив. Тоді Донику спало на думку таке: дати прозекторові Гриші коштів за побиття Доброго. Ідея здавалася блискучою: працівник буде змушений піти на лікарняний, а робочі дні дістануться головному героєві. Але пішло не за планом і в результаті лікар Добрий помирає. І з того моменту в житті персонажа почалися «темні часи». Окрім душевних мук, були також переживання стосовного того, що непередбачуваний прозектор-наркоман може видати Северина. Кілька разів Гриша його шантажував. Одного разу головний герой не витримує й убиває підлеглого: *Сева майже протавив ту блискавичну мить, коли незнайомиць, що оселився в його тілі, закинув зазубрений зашморг на шию прозектора, схрестив руки й несамовито потягнув убік* (Сем'янків, 2023, с.301). Северинові стало легше після цього вбивства, адже про побиття Доброго, окрім Трохименка, ніхто не знав. Та тепер на Доникові вже два злочини. Цим сюжетним поворотом автор показує, що будь-яке правопорушення змінює нас, руйнує життя, тягне за собою інші протиправні дії.

4. Ревнощі в міжособистісних стосунках і їхні наслідки.

На початку твору разом із Северином починає працювати студентка Тетяна, яка вирішила проходити інтернатуру саме в цьому морзі. Час від часу в романі спостерігаємо натяки на можливий романтичний зв'язок між ними. Його цивільна дружина завагітніла, але в неї стається викидень, після чого вони розстаються. Северин зійшовся з Тетяною. Наприкінці твору виявляється, що вітаміни, які Доник просив купити інтернесу для Людмили, колега підмінила на абортивний препарат. Такий учинок Тетяни показує, що ревнощі можуть мати дуже небезпечні наслідки. Для того, щоб відбити чоловіка в іншої жінки, героїня руйнує сім'ю Северина й завдає шкоди здоров'ю його цивільної дружини. Показано небезпеку ревнощів, бо вони змушують людину втрачати моральні орієнтири й діяти жорстоко заради власних почуттів. Автор підкреслює, що неконтрольовані емоції можуть стати причиною серйозних і трагічних наслідків. Цей сюжетний хід демонструє, наскільки критичною є соціальна відповідальність за вчинки, які можуть впливати на життя інших.

5. Досягнення вигоди будь-якими засобами.

У романі заявлена соціальна проблема виявлена через прагнення головного героя поліпшити своє матеріальне становище. Як було згадано вище, він організовує побиття свого колеги, щоб тимчасово зайняти його робоче місце, що врешті-решт призводить до смерті лікаря Доброго. Окрім цього, у творі є епізод, де Северин робить біопсію пухлини, написав «базаліома», тобто рак шкіри,

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
«Полілог культур: філологічна та культурологічна освіта в контексті сталого
розвитку» (м. Чернігів, 23–24 квітня 2026 р.)**

оскільки йому це було вигідно, хоча насправді утворення було доброякісною дерматофібромою.

У романі проблему збагачення будь-якою ціною розкрито завдяки кільком ситуаціям. У випадку з лікарем Добрим прагнення героя до вигоди призводить до жорстокого вчинку, Северин де-факто його вбив, щоб зайняти вигідніше місце. Це показує, наскільки далеко може зайти людина заради грошей. В епізоді з біопсією герой зловживає своїм професійним становищем, бо свідомо ставить неправильний діагноз, розуміючи наслідки для пацієнта, але обирає власну вигоду. Обидва випадки ілюструють, що персонаж поступово втрачає моральні принципи, а прагнення до поліпшення фінансового становища може мати серйозні й навіть трагічні наслідки.

6. Соціальна ізоляція особистості як наслідок протиправних дій.

Утрата контактів з іншими людьми й постійний стрес через власні вчинки можуть значно погіршувати самопочуття, спричиняючи тривогу, апатію й відчуття безвиході. Саме такі психологічні наслідки відображені в художньому творі. Стан головного героя у фіналі роману демонструє наслідки його незаконних дій і страху перед викриттям. Не бажаючи потрапити за ґрати, він тікає в іншу країну. У дорозі та після прибуття відчуває апатію й фрустрацію, бо не бачить майбутнього перед собою. Це підкреслює соціальну проблему ізоляції особистості та втрати зв'язку із суспільством. Автор показує, що зроблений вибір завжди несе за собою наслідки, а також може навіть зруйнувати життя.

7. Проблеми в стосунках, відсутність емоційної близькості.

У творі проблему окреслено завдяки взаємодії головного героя з цивільною дружиною. Їхні взаємини виглядають нейтрально-холодними, у певний момент читач дізнається, що Северин не кохає Людмилу, але залишається з нею, бо вважає надійним партнером по життю. Дружина приховує наміри розірвати стосунки, а згодом передумує, коли Доник почав краще заробляти, вона навіть зізналася йому, що хотіла розійтися. Жінка була з ним не через гроші, але хотіла піти, бо уявляла, що їх не завжди буде двоє, а коштів їм дуже бракувало, щоб мати дітей. Їхня пара розпалася після викидня. Це наштовхує на думки про те, що їх мало що тримало разом, якщо вони так легко відпустили одне одного. Стосунки Северина й Людмили показують, що між партнерами не було глибокого емоційного зв'язку та взаємної підтримки. Вони залишалися разом через звички й практичні міркування, а не завдяки почуттям. Тому складні життєві обставини не об'єднали їх, а призвели до розриву. Отже, без довіри, щирості й емоційної близькості стосунки не можуть бути стійкими.

8. Алкогольна залежність.

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
«Полілог культур: філологічна та культурологічна освіта в контексті сталого
розвитку» (м. Чернігів, 23–24 квітня 2026 р.)**

У романі проблему розкрито через поведінку головного героя, який хоча й не зображений як типовий алкоголік, проте може випити, що стає своєрідним способом зняти напругу й утекти від життєвих труднощів і внутрішніх переживань. Водночас деякі люди з його оточення сприймають це як залежність, адже вживання алкоголю є помітним. Така поведінка свідчить, що Северин не вміє нормальними способами вирішувати проблеми. Автор порушує питання, доволі поширене в суспільстві: люди спочатку не завжди сприймають алкоголь як щось погане, але залежність поступово впливає на їхнє життя й поведінку.

Отже, роман Андрія Сем'янків «Танці з кістками» є глибоким художнім дослідженням соціальних проблем сучасного суспільства. У творі розкрито механізм моральної деградації особистості під впливом зовнішніх обставин і внутрішніх суперечностей. Проаналізовані в тексті явища – фінансові труднощі, залежності, злочинність, емоційна нестабільність, руйнування міжособистісних зв'язків і соціальна ізоляція – постають не окремо одне від одного, а взаємопов'язано. Автор демонструє, що прагнення до вигоди будь-якою ціною, відсутність чітких моральних орієнтирів і вплив соціального середовища можуть призводити до незворотних наслідків. У творі акцентовано на відповідальності особистості за власний вибір, оприаявлено, що навіть у складних життєвих умовах людина сама мусить ухвалити правильне рішення. Це робить роман значущим об'єктом для наукового аналізу й підтверджує його актуальність у контексті дослідження соціальної проблематики в сучасній українській літературі.

Література

Берегасі, А. & Чонка Т. (2024). *Аналіз художнього твору*. Берегове: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II.

Бельчіков, І.О. & Кривошликова, А.С. (2019). Наркотична залежність: карати або лікувати? *Правова держава*, 35, 72–78. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2019.35.181347>

Кичак, Д. (2023). Проблематика роману Е.М. Ремарка «Три товариші». *Поділля. Філологічні студії: електронний збірник наукових праць*, 16(1), 84–89.

Сем'янків, А. (2023). *Танці з кістками: медичний трилер*. Київ: Віхола.